

ДЕЯКІ РЕЗУЛЬТАТИ МІЧЕННЯ ОРЛАНА-БІЛОХВОСТА НА ТЕРИТОРІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ ВІДЧУЖЕННЯ

С.П. Гащак

Some results of marking of White-tailed Eagle on the Chernobyl exclusion zone territory. - S.P. Gaschak. - Berkut. 13 (1). 2004. - A nest of White-tailed Eagle with one nestling has been found in 4 km south-west to Chernobyl Station in 2003. The nestling (1.5 month old) was marked by individual ring and banded by satellite radio-transmitter. Due to technical support of NASA and USGS Patuxent Wildlife Research Center (USA) moving of the bird has been tracking over 3 months. Two other breeding areas of the eagle were found in the Chernobyl zone. [Ukrainian].

Key words: Chernobyl zone, White-tailed Eagle, *Haliaeetus albicilla*, distribution, radio-tracking.

Address: S.P. Gaschak, International Radioecology Laboratory of Chernobyl Center for Nuclear Safety, Radioactive Waste and Radioecology. P.O. box 151, Slavutych, Kyiv region, 07100 Ukraine; e-mail: gaschak@chornobyl.net.

Як уже раніше повідомлялося, орлан-білохвіст (*Haliaeetus albicilla*) є звичайним гніздовим і зимово-кочовим птахом на території Чорнобильської зони відчуження (Гаврилюк, Грищенко, 2000; Гащак, 2003). Між тим, дані про чисельність і екологію наразі відсутні. Деякі прогалини у цьому відношенні були ліквідовані в 2003 р. в рамках кооперації Міжнародної радіоекологічної лабораторії Чорнобильського центру (МРЛ ЧЦ) і низки дослідницьких організацій США. Автор висловлює велику подяку всім, хто приймав участь у цій роботі і, перш за все, д-ру David H. Ellis (Institute for Raptor Studies, USGS Patuxent дослідницький центр дикої природи), а також Союзу охорони хижих птахів (Union for the Conservation of Raptors) і Національній авіакосмічній агенції США в особі пана Patrick Coronado (Information Services, Earth Sciences Directorate, Technology Branch, NASA) за технічну підтримку проекту. Польові роботи провадилися за участю Валентина Мартиненка, Ігоря Чижевського та Андрія Максименка та при організаційній підтримці директора МРЛ ЧЦ Михайла Бондарькова.

Під час польових обстежень Чорнобильської зони було знайдено три гніздових ділянки орланів. Перша – трохи північніше с. Бенівка. Там 1.05.2003 р. спостерігали двох дорослих птахів, які виказували край-

ню турботу з приводу присутності людини і упродовж дня кілька разів із клеботом по-довгу ширяли над головами. Проте обстеження ділянок старого мішаного лісу в заплаві р. Прип'ять результатів не дало. Слід зауважити, що дорослих птахів і раніше неодноразово реєстрували в цьому районі.

Друга ділянка (старий заплашний частково заболочений листяний ліс між селами Копачі і Оташів на південному сході зони відчуження) була обстежена в середині червня 2003 р. За словами місцевих працівників, у зимовий період посеред ділянки було добре видно велике гніздо на дубі, до якого можна було дістатися по замерзлим болотам. Під гніздом було знайдено чимало пир'я орланів. В останні роки там постійно тримається пара птахів, причому на цій ділянці є і старе напівзруйноване гніздо орланів. На жаль, в літній період частина цієї ділянки є непрохідною, тому її обстеження було неповним і результатів також не дало.

Третя ділянка була виявлена в 4 км на південний захід від Чорнобильської АЕС. Власне тут, за 150 м від узлісся старого соснового лісу 20.04.2003 було знайдено заселене гніздо орланів (діаметром 1,5 м і висотою 1,2 м). Воно знаходилося на верхівці вікової сосни (висотою 18–20 м). У травні (17.05.2003 р.) при відвідуванні гнізда було знайдено одне пташеня приблизно 35–45

денного віку, його помітили кільцем P0158 Українського центру кільцювання.

Наступного разу (26.05) при участі д-ра Д. Елліса на лапу пташеняти був прикріплений супутниковий радіопередавач. Передавач працює в системі ARGOS (яка налічує 6 супутників NOAA), має вагу 30 г, потужність 1 Вт і частоту сигналів 401,65 МГц. Тривалість його роботи залежить від запрограмованого режиму і варіює від одного місяця до 1,5 років. У даному дослідженні був використаний останній варіант, передавач працював з послідовними циклами: 8 годин “роботи” і 242 години “мовчання”. Точність місцезнаходження передавача в залежності від багатьох обставин варіює від 150 м до нескінченності (іноді визначаються взагалі нереальні координати), але в більшості випадків не перевищує 3–6 км.

Прикріплення обладнання до пташиної лапи виконували за наступною методикою. Спочатку на цівку наділи бандаж у вигляді пластикової трубки, діаметр якої трохи більший за діаметр цівки, а довжина майже вдвічі менша. Попередньо трубка була по-

Супутниковий радіопередавач на лапці молодого орлана. 26.05.2003 р.
Satellite radio transmitter on the leg of the young eagle.

Координати точок реєстрації орлана (за даними NASA, США; час за Грінвічем)
Positions' coordinates of White-tailed Eagle (provided by NASA, USA)

Дата	Час	N°	E°
16.07.03	14:04	30,052	51,353
16.07.03	15:03	30,062	51,380
26.07.03	17:51	30,102	51,375
26.07.03	18:08	30,000	51,351
26.07.03	19:32	30,160	51,353
26.07.03	19:45	30,411	51,473
26.07.03	23:42	30,029	51,341
06.08.03	1:11	30,139	51,439
16.08.03	8:18	30,060	51,471
16.08.03	8:31	30,021	51,436
16.08.03	4:50	29,907	51,381
26.08.03	10:36	30,755	51,050

довжньо розрізана і розігріта у термосі з гарячою водою, щоб можна було її розігнути і надіти на лапу. Краї трубки були заокруглені за допомогою ножа, щоб не пошкодили цівку. Передавач приклеїли поверх розрізу трубки антеною у дистальному напрямку і додатково обмотали скотчем (фото). Вся процедура тривала близько однієї години. Пташеня мало близько 4,3 кг ваги, загальний добрий вигляд, пухові пера майже зникли, проте махові були ще напіврозвинуті, а лапи – слабкі. На думку д-ра Д. Елліса, це була самиця.

Відповідно до встановленого режиму роботи передавача, дані про місцезнаходження птаха надходили раз на 10 днів. На жаль, після 26.08 з якихось причин сигнали зникли, тому було встановлено лише 12 координат (табл.). Відповідно до цих даних (а також за польовими спостереженнями), молодий птах залишався на гнізді до другої половини червня, далі він залишив гніздо і кочував у центральній частині Чорнобильської зони, поблизу ставка-охолоджувача Чорнобильської АЕС в радіусі до 10 км (рис.). У серпні 2003 р. птах, певно, став рухатися десь на південь. У всякому випадку

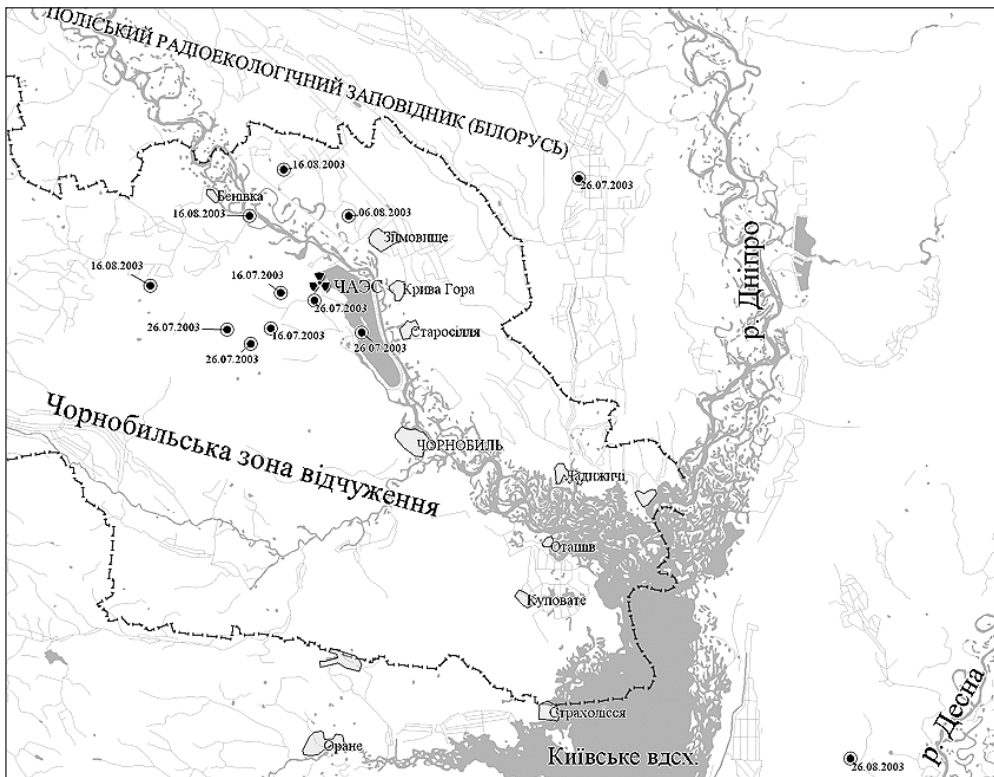

Схема розташування пунктів, в яких був зареєстрований орлан (за даними NASA, США).
Scheme of locations where White-tailed Eagle was registered (provided by NASA, USA).

ку, остання точка його реєстрації знаходилася у межиріччі Десни і Дніпра, за 20 км на південний схід від зони відчуження (або за 60 км від гнізда).

Отже, відносно отриманих даних є підстави вважати, що на території Чорнобильської зони відчуження і, зокрема, Прип'ятського пониззя, гніздове населення орланів складає щонайменше 3 пари. Не виключно, що тут може бути знайдено ще 2–3 пари: дорослих орланів щороку спостерігають на лівому березі р. Прип'ять поблизу сіл Кошовка, Старосілля, Крива Гора, а також Ладичичі і Теремці. Таким чином, можливо, що Чорнобильська зона є одним з місць

значної гніздової концентрації цих птахів на території України.

ЛІТЕРАТУРА

- Гаврилюк М.Н., Грищенко В.М. (2000): Современное состояние популяции орлана-белохвоста в Среднем Приднепровье. - Беркут. 9 (1-2): 28-38.
Гащак С.П. (2002): Нотатки про деяких рідкісних птахів з території Чорнобильської зони відчуження. - Беркут. 11 (2): 141-147.

*С.П. Гащак,
Ленінградський кв., 4, кв. 24,
м. Славутич, Київська обл., 07100,
Україна (Ukraine).*